

PARTICULARITATI IN ADMINISTRAREA PROBELOR IN ARBITRAJ

Dr. Alina Mioara Cobuz Bagnaru

Avocat Partener Cobuz si Asociatii

PARTICULARITATI IN ADMINISTRAREA PROBELOR IN ARBITRAJ

Ce fel de probe se admit in arbitrajul international/intern

- Inscrisuri (documente)
- Depozitii de martori – Martori factuali /Martori Experti
- Expertiza –
- Vizita in site/Inspectia

INSCRISURI/ DOCUMENTE

Consultările între parti sub aspectele probatorii (art.2 –IBA RULES-2010 privind administrarea probatoriului în cadrul procedurilor de arbitraj internațional)

❖ Tribunalul Arbitral se va consulta cu părțile cât mai devreme cu putință în cadrul procedurilor și le va invita să agreeze asupra tuturor aspectelor care privesc această etapa procedurală în vederea derularii unui proces eficient, economic și corect pentru administrarea probatoriului.

❖ *Consultarea asupra aspectelor probatorii poate face referire la sfera de aplicare, la termen și la maniera de administrare a probelor, inclusiv:*

- pregătirea și depunerea Declarațiilor martorilor și a Rapoartelor experților;
- administrarea mărturiilor verbale în cadrul oricăror audieri în materie de probe;
- condițiile, procedura și formatul, aplicabile producerii documentelor;

INSCRISURI/DOCUMENTE

- nivelul de protecție ce va fi permis asupra probelor în procedura de arbitraj –in materia confidentialitatii;
- promovarea eficienței, a economiei și a conservării resurselor în legătură cu administrarea probelor.
- Tribunalul Arbitral este încurajat să identifice martorii, imediat ce va considera acest lucru adecvat și va analiza relevanța audierii acestora, pentru speța dedusă judecatii.
- Tribunalul Arbitral poate tria probele pe care le considera relevante și semnificative speței pentru soluționarea acesteia și/sau
- relativ la care ar putea fi potrivită o hotărâre preliminară.

Documente

In conformitate cu art.3 –IBA RULES-2010 privind administrarea probatoriului în cadrul procedurilor de arbitraj internațional

- În termenul stabilit de Tribunalul Arbitral, orice Parte poate trimite Tribunalului Arbitral și celorlalte Părți o Cerere de producere a probelor.
- Cererea de producere a probelor va cuprinde:
 - (i) o descriere a fiecărui document solicitat, suficientă pentru identificarea acestuia, sau
 - (ii) o descriere suficient de detaliată (inclusiv subiectul) a unei categorii solicitate de documente, restrânsă și specifică, despre care se presupune în mod rezonabil că ar exista; în cazul documentelor în format electronic, Partea solicitantă sau Tribunalul Arbitral pot hotărî dacă sunt necesare identificarea anumitor dosare sau a anumitor persoane sau dacă sunt necesare alte mijloace de căutare a acestor documente în manieră eficientă și economică;

Documente

- (iii) o declarație conform căreia Documentele solicitate nu se află în posesia, custodia sau controlul Părții solicitante sau o declarație cuprinzând motivele pentru care administrarea acestor documente ar fi în mod nerezonabil împovărătoare, pentru Partea solicitantă și
- (iv) o declarație privind motivele pentru care Partea solicitantă presupune că documentele solicitate se află în posesia, custodia sau controlul celeilalte Părți.

Documente

- Dacă partea căreia îi este adresată cererea de producere a probelor are o obiecție cu privire la unele sau la toate documentele solicitate, aceasta își va formula obiecția în scris către Tribunalul Arbitral și către cealaltă parte, în termenul indicat de Tribunalul Arbitral.
- Tribunalul Arbitral, după consultarea părților și în timp util, va avea în vedere Cererea de producere a probelor și obiecția.
- Tribunalul Arbitral poate ordona Părții căreia îi este adresată Cererea să producă toate documentele solicitate aflate în posesia, în custodia și controlul său, cu privire la care Tribunalul Arbitral stabilește următoarele: (i) aspectele pe care Partea solicitantă dorește să le dovedească sunt relevante în speță și semnificative pentru soluționarea acesteia; (ii) niciunul dintre motivele obiecției prevăzute la art. 9.2. din Regulile IBA nu se aplică; (iii) cerințele prevăzute la art. 3.3. din Regulile IBA au fost îndeplinite. Toate aceste documente vor fi transmise celeilalte Părți și, dacă Tribunalul Arbitral decide acest lucru, și acestuia. Toate documentele transmise sau produse de o parte vor fi păstrate în confidențialitate de Tribunalul Arbitral și de alte Părți și vor fi utilizate exclusiv în legătură cu arbitrajul.

Martorii factuali si Martorii experti

- ❖ Uneori, avem impresia că numirea experților și a martorilor experți este un lucru de la sine înțeles. ICC însăși a avertizat, în 2007, că *„este un lucru util să pornim de la premisa că nu va fi nevoie de probe de expertiză. Recomandarea vine în sprijinul partilor de a informa din timp Tribunalul Arbitral dacă este necesara sau nu administrarea de martori experți, cu privire la aspectele cheie ale diferendului.”*
- ❖ Totuși, ICC are în vedere acordarea de asistență de specialitate dacă este necesar, respectiv: *„se poate recurge la Centrul Internațional de Expertiză al ICC, conform Regulamentului de Expertiză al ICC”*. În aceleași linii, Comisia din Tokyo pentru Arbitraj Maritim pune la dispoziție experți la cerere (Comisia de Arbitraj Maritim din Tokio a Bursei Japoneze de Transport, *Rules Relating to Expert Opinion, Appraisal and Certification si nu numai*).
- ❖ Marea separare apare atunci când vine vorba despre utilizarea experților în procedura de arbitraj adică între experții numiți de către părți și experții numiți de Tribunalul Arbitral, primii fiind mai adecvat numiți, „martori experți”.

Martorii Factuali

- În termenul indicat de Tribunalul Arbitral, fiecare parte va identifica martorii pe ale căror mărturii intenționează să se bazeze precum și subiectul respectivelor mărturii. Oricine poate prezenta mărturii în calitate de martor, inclusiv un funcționar, angajat sau alt reprezentant al Părții/Părților.
- Fiecare depozitie de martor va cuprinde următoarele:
 - numele întreg și adresa martorului, o declarație privind relația sa prezentă sau trecută (dacă există) cu oricare dintre Părți, o descriere a trecutului său, a calificărilor, instruirii și experienței sale, dacă această descriere este relevantă pentru diferend sau pentru conținutul declarației;
 - descrierea completă și detaliată a faptelor și sursa informațiilor deținute de martori cu privire la fapte, informații suficiente pentru a servi ca probe. Vor fi furnizate documentele pe care se bazează martorii și care nu au fost deja transmise ca probe;
 - o declarație privind limba în care a fost întocmită inițial declarația martorului și limba în care martorul anticipează că va depune mărturie, în cadrul Audierii;
 - o afirmare a veridicității mărturiei și
 - semnătura martorului, data și locul unde a întocmit depozitia de martor.

Experții numiți de părți

- În termenul arătat de Tribunalul Arbitral, fiecare parte își va identifica propriul expert și subiectul respectivei mărturii, acesta urmând să transmită un raport de expertiză.
- Raportul de expertiză va cuprinde următoarele:
 - numele și adresa completă a expertului numit de parte, o declarație privind relația sa prezentă sau trecută (dacă există) cu oricare dintre Părți, și o descriere a calificărilor, instruirii și experienței sale;
 - o descriere a instrucțiunilor în baza cărora acesta își exprimă opiniile și concluziile;
 - o declarație de independență față de parti și de Tribunalul Arbitral;
 - o declarație a faptelor pe care își bazează opiniile și concluziile de expertiză;
 - expertiza trebuie să conțină o descriere a metodelor, a probelor și informațiilor utilizate pentru a ajunge la concluzii. Vor fi furnizate documentele pe care se bazează expertul numit de parte și care nu au fost deja transmise;
 - dacă raportul de expertiză este tradus, o declarație privind limba în care a fost întocmit inițial și limba în care expertul numit de părți intenționează să își depună mărturia în cadrul Audierii;
 - semnătura expertului numit de parte, data și locul unde a fost întocmită expertiza.

EXPERTII NUMITI DE TRIBUNALUL ARBITRAL

- ❖ In scopul reducerii costurilor, Tribunalul Arbitral poate recomanda partilor sa utilizeze **expertii numiti de Tribunal**, spre deosebire de expertii numiti de parti. Este o abordare care prezinta avantajul neutralitatii, in raport cu sistemul de numire al expertilor de catre parti. Din categoria Regulamentelor de Arbitraj care au introdus in regulamentele lor, posibilitatea numirii expertilor de catre Tribunalul Arbitral mentionam: *Regulamentul de Arbitraj ICC; Regulamentul de Arbitraj AAA; Regulamentul de Arbitraj Uncitral, Regulamentul de Arbitraj LCIA.*
- ❖ In 2015 a intrat in vigoare noul **Regulament de Expertiza al Camerei Internationale de Comert** care a inlocuit vechiul Regulament de Expertiza din anul 2003, acest regulament avand menirea de a clarifica si de a ajuta companiile, judecatorii, arbitrii si alte parti care utilizeaza serviciile unui expert sa rezolve disputele transfrontaliere. ICC a utilizat Regulamentul de Expertiza in peste 350 de cazuri in ultimii 12 ani, servicii care au fost solicitate de catre parti in peste 50 de tari.

EXPERTII NUMITI DE TRIBUNALUL ARBITRAL

- La solicitarea unei părți sau a Tribunalului Arbitral, expertul numit de tribunal va fi prezent la audierea probatorie. Tribunalul arbitral poate audia expertul numit de tribunal iar acesta poate fi audiat de părți sau de orice expert numit de părți cu privire la chestiunile ridicate în propriul raport de expertiză, cu privire la depunerile părților sau la rapoartele de expertiză întocmite de către experții numiți de către părți.
- Toate rapoartele de expertiză întocmite de experți numiți de tribunal și concluziile acestora vor fi evaluate de Tribunalul Arbitral, având în vedere toate circumstanțele cauzei.
- În cazul în care partile nu sunt satisfacute de modul în care a fost redactat raportul, acestea pot solicita obținerea din partea Tribunalului Arbitral a acceptului acestuia, pentru un raport suplimentar din partea expertului, iar într-o cauză complicată, poate fi convocat un complet de experți neutri, pentru producerea unui raport comun. **(Atentie se poate crea multa confuzie atunci cand, in indeplinirea mandatului sau de expert independent, una din parti refuza sa puna la dispozitia expertului, documente).**

Vizita in site /Inspecția

- Tribunalul arbitral, la solicitarea unei părți sau prin autosesizare, poate inspecta sau solicita inspecția de către un expert numit de tribunal sau de catre părți a oricărui sit, a oricărei proprietăți, mașini sau a oricăror bunuri, eșantioane, sisteme, procese sau documente considerate adecvate. Prin consultarea părților, tribunalul arbitral va stabili termenul de inspecție și aranjamentele în acest sens.
- Părțile și reprezentanții acestora vor avea dreptul de a participa la orice astfel de inspecție.